

3.8.2020

Osasto Valtionhallinnon kehittämisosasto
Laatija Sonja Joutsenlahti-Wuoristo

Avoimen hallinnon työryhmän viides kokous

Aika 4.6.2020 klo 13.00–15.00

Paikka Skype-kokous

Osallistujat Puheenjohtaja: Katju Holkeri, finanssineuvos, valtiovarainministeriö
Jäsenet:
Johanna Nurmi, finanssineuvos, valtiovarainministeriö
Virpi Dufva, toiminnanjohtaja, Valli ry
Markku Mölläri, neuvotteleva virkamies, valtiovarainministeriö KAO
Heikki Talkkari, neuvotteleva virkamies, valtiovarainministeriö
Päivi Kurikka, erityisasiantuntija, Kuntaliitto
Ulla Tiirilä, erityisasiantuntija, Kotus
Sami Demirbas, erityisasiantuntija, oikeusministeriö
Merja Niemelä, Kuntalaisvaikuttamisen koordinaattori, Oulu
Ilmari Nalbantoglu, jäsen, KANE
Liisa Tiainen, vastaava asiantuntija, VTKL
Maria Bäck, yliopiston lehtori, Helsingin yliopisto
Rauna Nerelli, viestinnän asiantuntija, Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö
Jouni Tuomisto, puheenjohtaja, Open Knowledge Finland, OKF
Mika Honkanen, kehityspäällikkö, DVV
Ari Tammi, erityissuunnittelija, Helsingin kaupunki
Miia Kirsi, saavutettavuusasiantuntija, Celia
Henna Kara, suunnittelija, Selkokeskus
Onni Pekonen, erityisasiantuntija, valtiovarainministeriö
Seija Korhonen, järjestelmäasiantuntija, valtiovarainministeriö
Sihteeri: Sonja Joutsenlahti-Wuoristo, assistentti, valtiovarainministeriö

Kokous avattiin klo 9.00.

Kokouksen aluksi jaettiin ajankohtaisia kuulumisia.

- Suomen Pelastusalan Keskusjärjestöltä on valmistunut uusi tutkimus [Vapaaehtoisten ja viranomaisten yhteistyöstä](#).
- Avoimen hallinnon toimintasuunnitelmaa ollaan päivittämässä Oulussa.
- Maria Bäck oli haastateltavana OECD:n luottamushaastattelussa.
- Ilmari Nalbantoglu on ensimmäistä kertaa mukana avoimen hallinnon työryhmän kokouksessa Kansalaispolitiikan neuvottelukunnan (KANE:n) edustajana.
- Liisa Tiainen Vanhustyön keskusliitosta kertoi, että etätyökoulutuksia on järjestetty. Vanhustyökokeskusliitto on [Suomi toimii –toiminnassa](#) mukana. SeniorSurffilla on kerätty etäopastuksen hyviä käytäntöjä.
- Open Knowledge Finland (OKF) on yllyttänyt eri toimijoita avaamaan omia tietuojaan.
- Julkisen hallinnon strategian työpajassa on kaksi mukana Kotuksesta. Kotus on tehnyt koosteen strategiaan.
- Valtionavustusta on valmisteltu digitukeen.
- Syksy saavutettavuuskoulutusten kiinnostavuus jatkuu.
- Oikeusministeriössä avoimuusrekisteri työllistää.

- Kuntaliitossa on ollut paljon webinaareja. Myös Kuntademokratiaverkostolla on ollut webinaari.

1 Poikkeusaikojen dialogit

a) Kevään dialogeista ja jatkosta (liite 1)

Poikkeusaikojen alkaessa erätaukosäätion ja dialogiakatemian kanssa aloitettiin poikkeusaikojen dialogit -sarja. Ohjausryhmässä ovat myös valtiovarainministeriö ja oikeusministeriö. Dialogeihin on osallistunut yhteensä jo yli tuhat henkilöä. Osallistujia on ollut ympäri Suomen. Dialogeja on järjestetty myös kansainvälisesti.

Laaja kirjo dialogeja järjestäviä tahoja ja lisäksi on ollut myös yksittäisiä järjestäjiä. On ollut myös kaikille avoimia keskusteluita.

Keskusteluissa ollut eri kohderyhmiä, muun muassa lapsia, ikääntyneitä, vankeista koeajalla olevia, tutkijoita, valtion ja kuntien viranhaltijoita.

Yhteenvedot ovat julkisia ja ovat luettavissa [erätauko-sivustolla](#). Dialogien tavoitteina oli, että ihmiset voivat keskustella rauhassa ja saada tietoa miten erilaiset ihmisryhmät Suomessa kokevat poikkeusaikojen olot.

Dialogit jatkuvat kesän jälkeen kerran kuussa syyskuusta alkaen. Yhtenä päivänä on kymmeniä keskusteluita. Huomio syksyllä miltä tulevaisuus näyttää poikkeusajan jälkeen. Tavoitteena on saada sama määrä keskusteluita syksyllä kuin keväällä. Sitra on tullut mukaan työhön ja tavoitteena on tehdä loppuraportti dialogeista. Tavoitteena on saada kaikkein hiljaisimmat äänet mukaan ja etenkin heidät, jotka ovat koronakriisin myötä joutuneet huonompaan tilanteeseen. Yritetään löytää sellaisia ryhmiä, jotka eivät ole vielä osallistuneet.

Tänä vuonna virtuaalisena järjestettävässä vanhusneuvostopäivässä pidetään dialogeja ja niiden yhteenvedot otetaan mukaan kaikkien syksyllä järjestettävien dialogien yhteenvedoon.

Syksyllä voisi olla myös fyysisiä keskusteluita, jos koronatilanne sen mahdollistaa. Eri virastoista virkamiehet voisivat jalkautua mukaan kirjureiksi tai keskustelijoiksi. Tässä voisi hyödyntää Avoimen hallinnon virkamiesverkostoa ja OM:n demokratiaverkostoa. Syksyllä panostetaan lisää viestintään ja tulosten hyödyntämiseen.

Käydyistä poikkeusaikojen dialogeista on tehty jo yhteenvedot, jotka ovat erätaukosivustolla. Kolmesta ensimmäisestä dialogipäivän keskusteluista on tehty väliyhteenvedo. Kesäkuun 9.6. jälkeisten dialogien jälkeen tehdään seuraava väliyhteenvedo.

Vaikuttaa siltä, että pelot ja lohduntuojat ovat saman tyyppisiä riippumattomista keskusteluryhmästä on kysymys. Tietyt asiat korostuvat tietyissä ryhmissä. Keskusteluihin osallistujat ovat tähän asti olleet sitä mieltä, että kriisitilanne on lähtökohtaisesti hoidettu aika hyvin. Viestintä olisi voinut olla selkeämpää suositusten suhteen. Viestintää olisi voinut olla useammalla kielellä.

Luonnossa liikkuminen on ollut monelle lohduntuoja. Kevät tulee normaalisti ja luonto ei ole muuttunut. Läheiset toistuvat positiivisena tekijänä. Kriisin alkuvaiheessa pelot kohdistivat siihen, miten tauti leviää ja sairastuuko itse tai läheiset. Huolissaan oltiin etenkin itseään huonomassa olevassa asemassa olevista. Huolissaan oltiin myös, miten perheelle käy, jos itse sairastuu. Kriisin

edettyä huolissa on noussut yhteiskunnan ja ihmisten taloudellinen tilanne. Eriarvoisuuden kasvu sekä Suomessa että globaalisti huolettaa. Ihmiset puhuvat paljon siitä, että on halua auttaa, mutta keinoja ei välttämättä löydy. Tilanteen pitkittyminen on aiheuttanut väsymystä. Miten yhteiskunta toimii, jos kaikki väsyvät. Toisaalta kriisillä on ollut positiivinen vaikutus esim. kulutuksen tapoihin ja digitalisaatioon.

Rauna Nerelli SPEK:stä ehdotti alustavasti aihetta syksyn dialogiin ”Näin annat naapuriapua turvallisemmin. Naapuriapua korona-aikana ja jatkossa.” Naapuriavun tarvitsijat ja tarjoajat eivät kohta. Lapsiperheet ja ikääntyneet, sairaat ovat avun tarvitsijoina. Kuntien sivuilta katsottiin, että miten naapuriapu esitellään ja löytyykö se helposti. Havaittiin, että tieto avusta on vaikeasti löydettävää ja kapulakielistä. Fokus on ollut ikäihmisissä ja kunnan antamassa asiointiavussa. Yhdistysten ja seurakuntien tarjoama ja organisoimaan naapuriapua ei ole juuri hyödynnetty. Miten saataisiin tietoa avun tarvitsijoille. Mielensterveys- ja päihdeongelmat luultavasti lisääntyvät. Nyt pohditaan tehdäänkö syksyllä aiheesta kysely.

Asukastalot ovat yksi paikka mistä voisi löytää ihmisiä, joita ei välttämättä muuten löydetä. Selkokielen neuvottelukunnan kautta voisi viedä viestiä eteenpäin dialogeista.

Helsingin kaupungin avoimen hallinnon dialogitilaisuus on tarkoitus pitää 24.9. livenä alle 50 hengelle. Osa voi osallistua etänä.

2 OECD-arvioinnit tilanne

a) Kansalaisyhteiskunnan toimintamahdollisuudet (liite 2)

Kansalaisyhteiskunnan toimintamahdollisuudet ovat avoimen hallinnon työalueilta. OECD:lta saadaan suosituksia miten kansalaisyhteiskunnan toimintamahdollisuuksia voidaan parantaa. Pidemmällä aikavälillä arvioinnit ovat osa OECD:n avoimuus-indexin ja sitä tukevien periaatteiden luomista. Niillä autetaan maita suojelemaan ja edistämään kansalaisyhteiskunnan toimintamahdollisuuksia.

Suomi on ensimmäinen arvioitava maa. Motivaationa on myös toimia kannustajana ja kansainvälisenä esimerkkinä aiheen tärkeydestä

OECD:n sihteeristöstä tullaan Suomeen haastattelemaan mm. kansalaisjärjestöjä, median edustajia, yrityksiä, virkamiehiä ja tutkijoita. Norjasta ja Kanadasta tulevat jäsenedustajat. Lopputuloksena saadaan OECD:n suositukset Suomelle. OECD valitsee keitä haastattelevat ja ketkä ovat heidän kumppaneitansa. Luonnosvaiheessa järjestävät vielä VM:stä täysin riippumatta tilaisuuden kansalaisjärjestöjen edustajien kanssa.

Kansalaispaneeli on tarkoitus järjestää. Valtionhallinto tilaa sen joltain luotettava kumppanilta. Lopputuloksena on kahdet suositukset. Toiset ovat viralliset suositukset ja toiset kansalaispaneelilta erilliset suositukset. Valtionhallinnossa kansalaispaneeleita on ollut vähän. Työntulos verifioidaan kansalaisilla.

Kesäkuun alussa on tulossa taustakysely vastattavaksi Suomelle.

b) Luottamus

Luottamusarviointia on valmisteltu pitkin kevättä. On kerätty taustatietoa OECD:lle. Sidosryhmähaastatteluja on noin 50. Yksilöhaastatteluita on ollut

iso osa ja muutama ryhmähaastattelu. On haastateltu virkamiesjohtoa, poliittisia päätöksentekijöitä, tutkijoita, kuntia, Kuntaliittoa, järjestöjä ja ammattiliiton edustajia. Haastattelut piti järjestää Helsingissä. Koronapandemian takia ne toteutettiin ja toteutetaan verkkohaastatteluina webex-ohjelmalla. Varavaihtoehtona oli hoitaa haastattelut puhelimitse. Arvioinnin kannalta keskeisiä kysymyksiä. Syksyllä toteutetaan kansalaisille kyselytutkimus, jonka toteuttaa Tilastokeskus. Siinä on noin 30 kysymystä. Väliseminaari on suunniteltuna talvelle ja loppuraportti valmistunee kesällä 2020.

Kysyttiin minkälaisia asioita haastateltavilta on kysytty. Pohdittiin voisiko saattaa tietoa hyödyntää avoimuusrekisterihankkeessa. Taustakysymyspatterissa on kysytty haastateltavien edustamien instituutioiden kannalta keskeisiä kysymyksiä luottamuksen kannalta. Aika paljon on kysytty haastateltavan omaan toimenkuvaan liittyviä asioita.

Taloudellinen ja sosiaalinen tasa-arvo, avoin hallinto jo korruptio. Kyseltiin mikä vaikuttaa luottamuksen rakentumiseen. Minkälaisia kipukohtia tutkijat näkevät luottamuksen kehittämisessä. Ongelmakohtana on eriarvoistuminen. Luottamus kasaantuu yhteiskunnan voittajille. Kansalaispätevyys on Suomessa alhaista muihin pohjoismaihin verrattuna. On ryhmiä, joissa luottamus on alhaisempaa. Kysyttiin miten näitä ongelmia voisi ratkaista.

Kysyttiin kansalaisten luottamuskyseleyn kysymyspatteristosta. Todettiin, että se on varmaan aika vakiintunut, jotta se on vertailukelpoinen muiden maiden kanssa. Hyvä-veliverkoston ja lobbaussääntelyn tuominen olisi tärkeää oikeuskanslerin mielestä.

OECD:llä on oma kysymyspatterinsa, jota he jonkun verran muokkaavat Suomen kontekstiin. Siinä kysytään hallinnon instituutioiden luottamusta ja muun muassa ihmisten luottamusta palveluihin. Kyselyä vielä kehitetään kesän aikana.

OECD:llä on tulossa webinaareja aihepiiriin liittyen. Jaetaan tietoa niistä.

Maria Bäck voi jakaa mitä Eurobarometrissä on kysytty samalla kun tekee raporttia EU-komissiolle.

3 Avoimen hallinnon strategia

a) Jatkoaikataulu ja hahmottelua

Strategian valmistelussa hyödynnetään kevään aluekierroskeskustelujen yhteenvetoja, poikkeusaikojen dialogien materiaaleja ja luottamusarviointiin liittyviä materiaaleja. Kaikista materiaaleista koostetaan yhteen. Palataan prosessin jatkuon sähköpostilla ja seuraavassa kokouksessa.

Avoimen hallinnon strategia aikataulu siirrettiin vuoden loppuun, koska alakerroksen tilaisuuksia piti siirtää. Aikajänne on vuoteen 2030.

Avoimen hallinnon strategia linkittyy julkisen hallinnon strategiaan.

Tehdään kooste, joka lähetetään tälle työryhmälle kommentteille. Palataan syksyllä työpajan muodossa.

4 Syksyn tilaisuudet ja toiminta, tilannekatsausta ja -arviota (liite lähetetään myöhemmin)

Avoimen hallinnon virkamiesverkostoon pyydetiin nimeämään uudelleen jäsenet alkukeväällä. Avoimen hallinnon virkamiesverkoston ensimmäinen tapaaminen on elokuussa virtuaalisena.

Aluekierroksen tilaisuuksissa järjestetään myös kansalaisjärjestöille oma tilaisuutensa, joka mahdollisesti järjestetään aamukahvina.

Aluekierroksen tilaisuuksiin varaudutaan sekä fyysisiin että digitaalisiin tilaisuuksiin.

Kansalaisjärjestöakatemiapäivässä virkamiehet ja kansalaisjärjestöt kohtaavat. Tarkoituksena tiedon lisääminen. Tarkoitus tehdä formaatti, että voitaisiin tehdä myös paikallistilaisuuksia.

Vanhusneuvostopäivä pidetään virtuaalisena. Tuetaan digiosallistumista. Kunnissa mahdollisesti voivat osallistua ryhminä ja kokoontua fyysisesti. Työotsikona on ”Ikäihmiset yhteiskunnan voimavarana”. Teemoina ovat toiveikkuus ja ratkaisukeskeisyys ja taustalla syrjintä ja eriarvoistuminen. Järjestetään myös dialogeja.

Lasten oikeuksien ajankohtaispäivä toiveena on, että se voisi olla perinteisesti kasvotusten järjestettävä. Järjestetään myös dialogeja.

Selkeän kielen päivä. Tilaisuudessa jaetaan vuoden selväsananainen –palkinto. Kolmelta kärkiehdokkaalta pyydetään puheenvuoro tilaisuuteen. Toivotaan, että ilmoitetaan ehdokkaita ja jaetaan eteenpäin.

Demokratiapäivä on 20.10. Tällä hetkellä pitopaikaksi on kaavailtu Mariankadun Pajaa. Tilaisuudessa on etäosallistumismahdollisuus. Päivän teema on kestävä kehitys. Pyritään dialogiseen ohjelmaan kestävän kehityksen, demokratian ja kestävän päätöksenteon suhteista.

Helsingin aluekierroksen tilaisuus on paikan päällä ja striimataan.

Aluekierroksen päiviä mainostetaan vielä ennen kesälomia.

Elokuu – virkamiesten verkoston tapaaminen - virtuaali

8.9 Aluekierros Mikkelin AP

9.9 Aluekierros Jyväskylä AP

10.9 Aluekierros Kuopio IP

21.-25.9 OECD:n haastattelukierros – kansalaisyhteiskunnan toimintamahdollisuudet

24.9 Aluekierros Helsinki IP

29.9 Aluekierros Oulu IP

30.9 Aluekierros Rovaniemi AP

1.10 Kansalaisjärjestöakatemia

5.10 Selkeän kielen päivä

20.10 Demokratiapäivä

21.10 Vanhusneuvostopäivä

19.11 Lasten oikeuksien ajankohtaispäivä

5 Muut mahdolliset asiat

Mikäli tiedossanne on jokin tapaus tai käytäntö avoimeen hallinnon teemoihin liittyen, joka olisi hyödyllistä jakaa ja josta haluaisitte muun julkisen hallinnon tietävän, niin ottakaa yhteyttä. Oman viraston tai kunnan hyviä käytäntöjä voi lähettää osoitteeseen avoinhallinto@vm.fi. Halutessaan voi lähettää valokuvan, joka näkyy kokemustekstin yhteydessä.

Liitteet	Liite 1 poikkeusaikojen dialogit, liite 2 OECD-arvioinnit tilanne ja liite 3 avoin hallinto syksy 2020
Jakelu	Avoimen hallinnon työryhmä
Tiedoksi	Valtioneuvoston hankeikkuna